

PONAVLJANJE

POSLEDICE GLOBALIZACIJE GODPODARSTVA

NASTAVNE JEDINICE (LEKCIJE)

1. OSNOVNE OZNAKE POSTINDUSTRIJSKOG DOBA
2. GLOBALIZACIJA GOSPODARSTVA
3. MULTINACIONALNE KOMPANIJE
4. REGIONALNE INTEGRACIJE
5. REGIONALNE I SVJETSKE ORGANIZACIJE
6. TEHNOLOŠKI PARKOVI I PODUZETNIČKE ZONE
7. EKOLOGIJA I GOSPODARSKI RAZVOJ
8. ULOGA PROMETA I RAST GRADOVA

OSNOVNE OZNAKE POSTINDUSTRIJSKOG DOBA

OSNOVNE OZNAKE POSTINDUSTRIJSKOG DOBA

RAZVOJNE FAZE GOSPODARSTVA

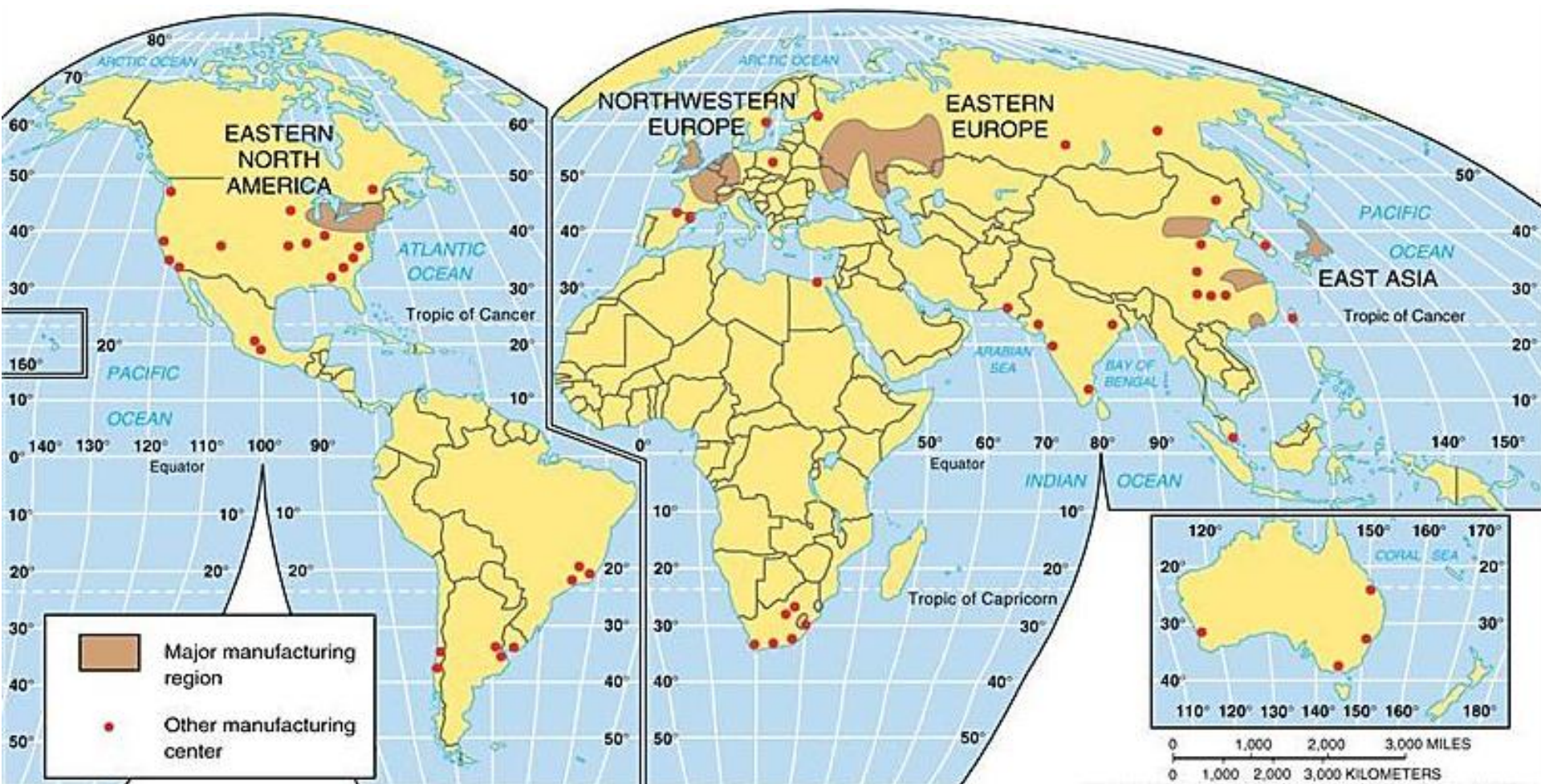

1. mala, lokalna tržišta, slabo razvijena trgovina i prometna sredstva malog kapaciteta
2. **nakon velikih geo. otkrića** – proizvodnja dobara u manufakturama, sirovine iz kolonija – širi se trgovina i promet – društvene promjene – stvara se **građanski sloj društva**
3. **izum parnog stroja** – raste broj industrijskih pogona (lociranih u gradovima) – izraženi procesi **deagrarizacije** i **deruralizacije** na selu te **urbanizacije** i **industrijalizacije** u urbanim sredinama
4. potkraj 19. st u ovu fazu ulaze industrijski razvijenije zemlje – **kolonijalni imperijalizam** europskih zemalja i rast investicija u industriju
5. sredinom 20. st – **masovna serijska proizvodnja**, rast standarda stanovništva i stvaranje potrošačkog društva – razvijaju se **tercijarne i kvartarne djelatnosti**
6. **faza globalnog društva** – prevlast multinacionalnih kompanija, razvoj informacijskih tehnologija, premještaj industrije u manje razvijene regije, smanjenje broja ind. radnika (ali ne i udjela industrije u BDP-u) – **poslijendustrijsko doba**

PET CIKLUSA INDUSTRIJALIZACIJE

- 1. od početka primjene parnog stroja do 1815.** – prednjače **UK**, Belgija i SAD
- 2. od 1815. do 1880-ih** – industrijalizacija se širi u Francusku, Njemačku, Rusiju, Austro-Ugarsku Monarhiju, Švedsku; **prevladava metalurgija** – čelik, gradnja željezničkih pruga i brodogradnja
- 3. od 1880-ih do 1. svj. rata** – industrijalizacija zahvaća zemlje južne Europe (Italije) i neke zemlje Novog svijeta (Kanada i Australija)
 - u starim ind. regijama šire se **kemijska i elektrotehnička ind.** te proizvodnja **vozila i opreme**
- 4. međuratno razdoblje** – industrijalizacija se širi u zemlje srednje Europe (Čehoslovačka, Poljska) i dijelove istočne Azije (Japan)
 - UK prestaje biti vodeća ind. zemlja, ulogu preuzima **SAD**
- 5. druga polovica 20. st** – industrijalizacija se širi na zemlje istočne, jugoistočne i jugozapadne Azije (Koreja, Tajvan, Saudijska Arabija, Irak, Iran, Kuvajt, Singapur) te polako i na ostale zemlje svijeta
 - naglo se razvijaju **automobilska, zrakoplovna, elektrotehnička i kemijska ind.**
 - krajem 20. st – **industrija visoke tehnologije, mikroelektrotehnika, svemirska tehnologija i robotika**
 - **Kina** postaje industrijska velesila

INDUSTRIJALIZACIJA – razvoj i jačanje **industrije**, povećanje udjela zaposlenih u **sekundarnim djelatnostima**, društvene promjene vezane za industriju

Glavne industrijske regije svijeta

PROSTORNE I ORGANIZACIJSKE PROMJENE INDUSTRIJE

- svijet postaje **međuzavisan** – *globalno selo*
- **TEHNOPOLISI** – porast sredstava komuniciranja, brz razvoj prometa, povezivanje industrije i znanstvenih institucija
- **rast svjetske trgovine** (uvoz i izvoz) i ubrzano stvaranje i **jačanje regionalnih integracija** (EU, NAFTA, ASEAN i dr)
- **mijenja se način poslovanja** – **JIT** ili **JOT** sustav organizacije i **kaizen** u Japanu
 - **kaizen** (*jap.* „Promjena na bolje”) – težnja ka stalnom poboljšanju (usavršavanja radnog procesa od najmanje do najveće razine u poduzeću)
 - sve više se ulaže u istraživanje i razvoj, a posebno na polju tehnologije
- izbor lokacije proizvodnje bitno se promijenio – na prvom mjestu su **ekološki i mikrolokacijski faktori** – za lokaciju su bitni lokalni uvjeti (npr. poticaji, porezi, uređene poduzetničke zone, školovana radna snaga, jeftina infrastruktura...) – faktor dostupnosti postaje manje važan
- **negativne posljedice POSLJEINDUSTRIJSKOG DRUŠTVA** – produbljenje nejednakog razvoja regija u svijetu, nove krize, migracije stanovništva

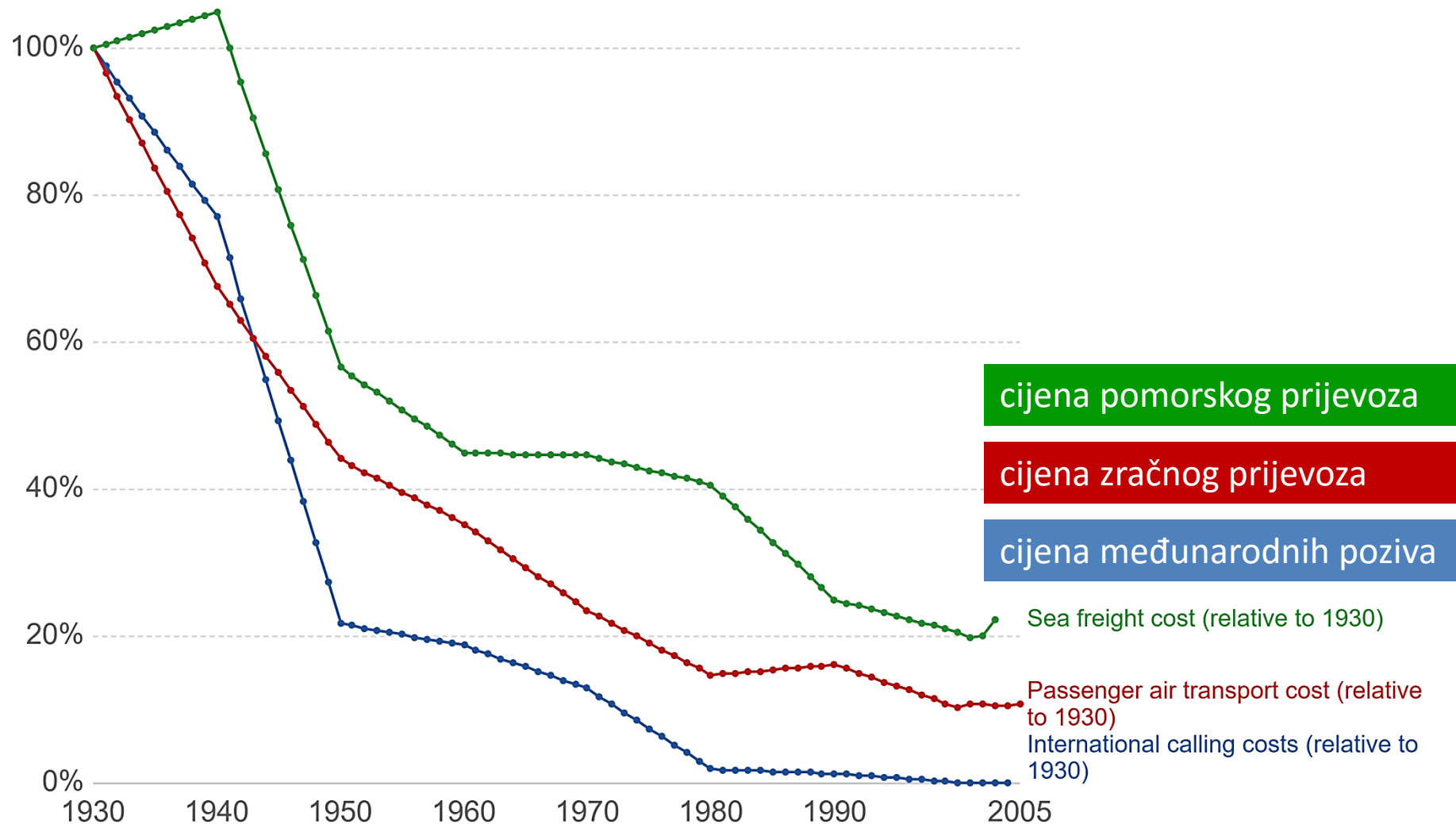
GLOBALIZACIJA GOSPODARSTVA

SVE VEĆI PROTOK ROBA I KAPITALA

- **GLOBALIZACIJA** je opća gospodarska, politička i kulturna **povezanost svijeta**
- proces kojim se umanjuju zapreke u međunarodnoj trgovini i povećava međunarodna ekonomska integracija država – **stvaranje globalnog tržišta**
- **OBILJEŽJA GLOBALIZACIJE:**
 - dinamičan tehnološki napredak i inovativnost
 - ekonomska prilagodljivost
 - konkurentnost
- **ekonomija znanja i ekonomija informacija** – novi oblici ekonomije
- globalizacija je posebno zahvatila farmaceutsku, naftnu, telekomunikacijsku, biotehnološku, elektroničku i automobilsku industriju

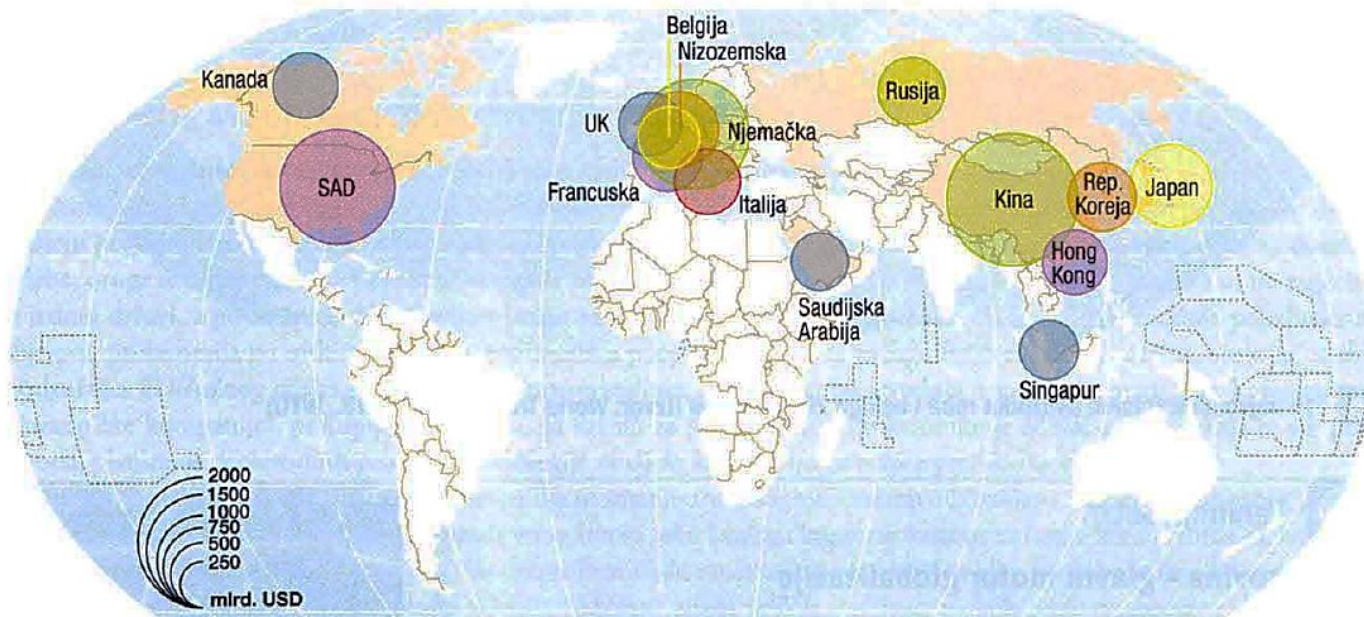
The decline of transport and communication costs relative to 1930

Sea freight corresponds to average international freight charges per tonne. Passenger air transport corresponds to average airline revenue per passenger mile until 2000 spliced to US import air passenger fares afterwards. International calls correspond to cost of a three-minute call from New York to London.

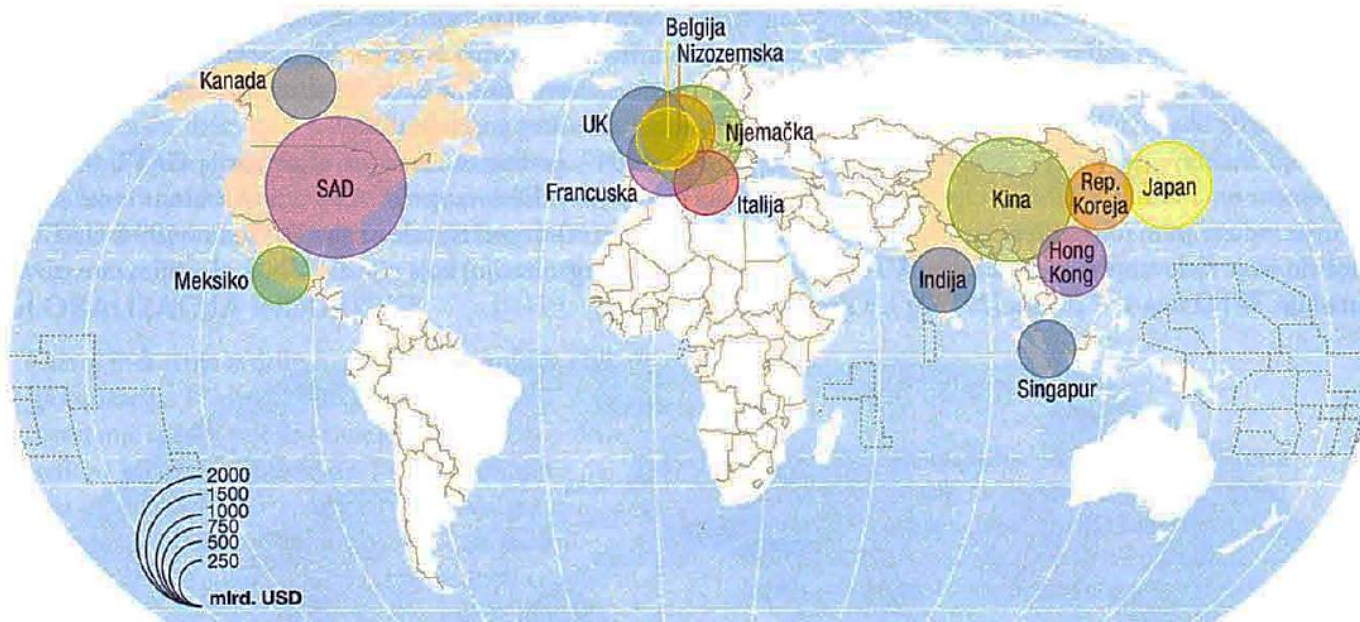

GLOBALIZACIJA TRGOVINE I IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA

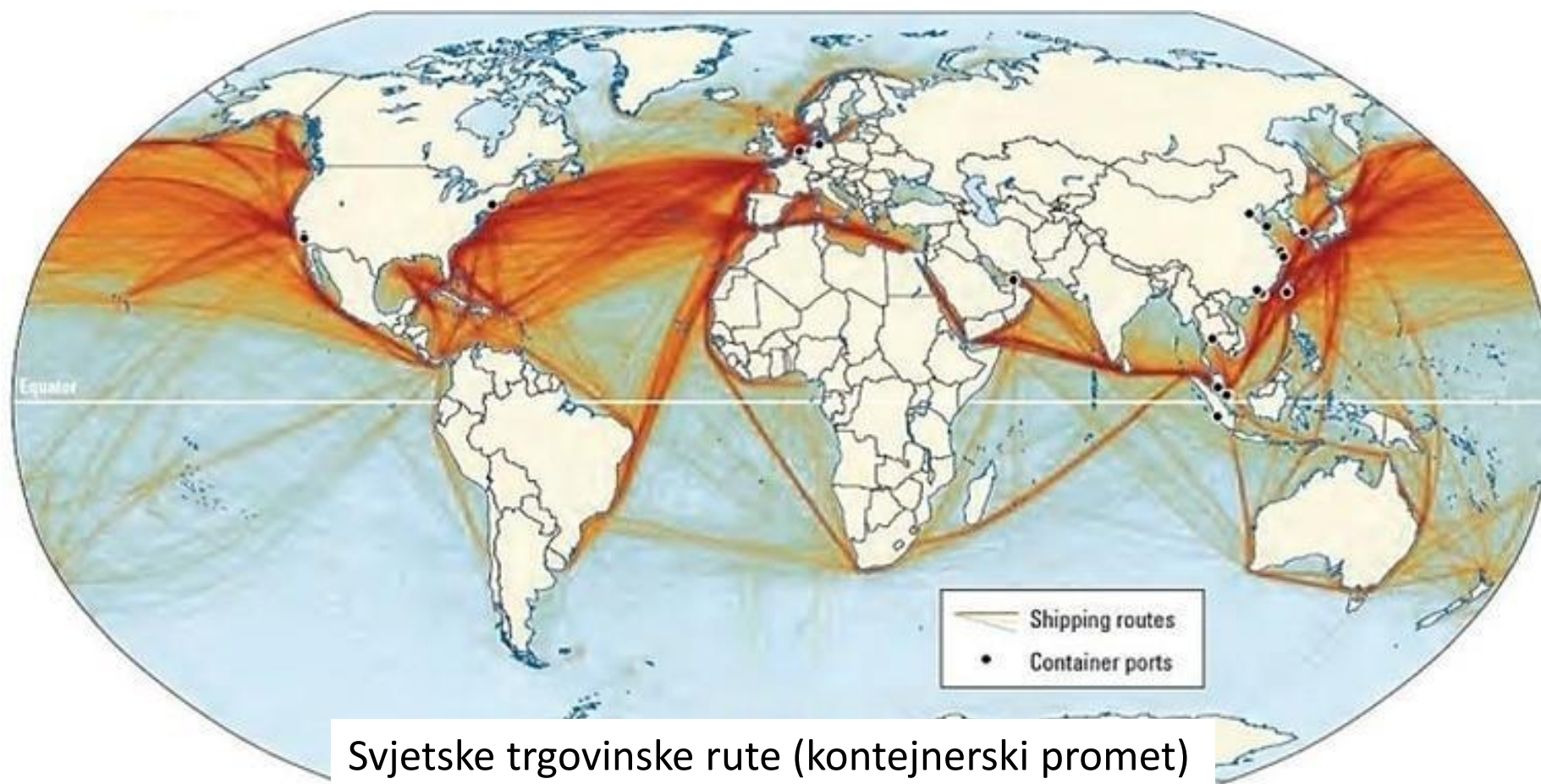
- svjetska proizvodnja robe se povećala **5 puta** od 1950. do 1994., dok se međunarodna trgovina robom povećala **14 puta**
- od 1990. do 2012. vrijednost svjetske trgovine raste **20 puta brže od svjetske proizvodnje roba**
 - ljudi više kupuju robu proizvedenu u drugim zemljama
- **strana ulaganja** su se povećala od 1990-ih (200 mlrd USD) do 2007. (2000 mlrd. USD) **za 10 puta** – govori o udjelu stranih kompanija u vlasništvu nad zemljištem, zgradama, u tvrtkama i sl.
 - smanjeno ulaganje 2008. radi gospodarske krize
 - svijet je međupovezan

15 najvećih svjetskih **izvoznika** roba i usluga (2012.)

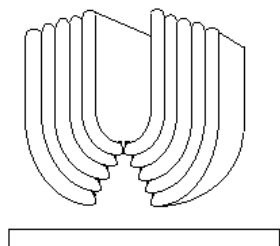

15 najvećih svjetskih **uvoznika** roba i usluga (2012.)

GLOBALIZACIJA TRGOVINE I IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA

GATT

– **GATT** – (*General Agreement on Tariff and Trade*) – **Opći sporazum o carinama i trgovini** – osnovan 1947. radi smanjenja carina i ukidanja uvozno-izvoznih kvota

– carine smanjene na 6% (1980.) pa na 3% (1990-ih)

– 1994. g - GATT širi svoje djelovanje i prerasta u **WTO** (*World Trade Organization*) – **Svjetska trgovinska organizacija** (nije dio UN-a) – **164 članice** (2018.) – sjedište u Ženevi

– **OECD** (*Organisation for Economic Cooperation and Development*) – **Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj** – osnovana 1960. kao nasljednik OEEC (*Organizacija za europsku ekonomsku suradnju*) kojoj je cilj bila provedba **Marshallova plana** za obnovu poslijeratne Europe – danas ima **35 članica**

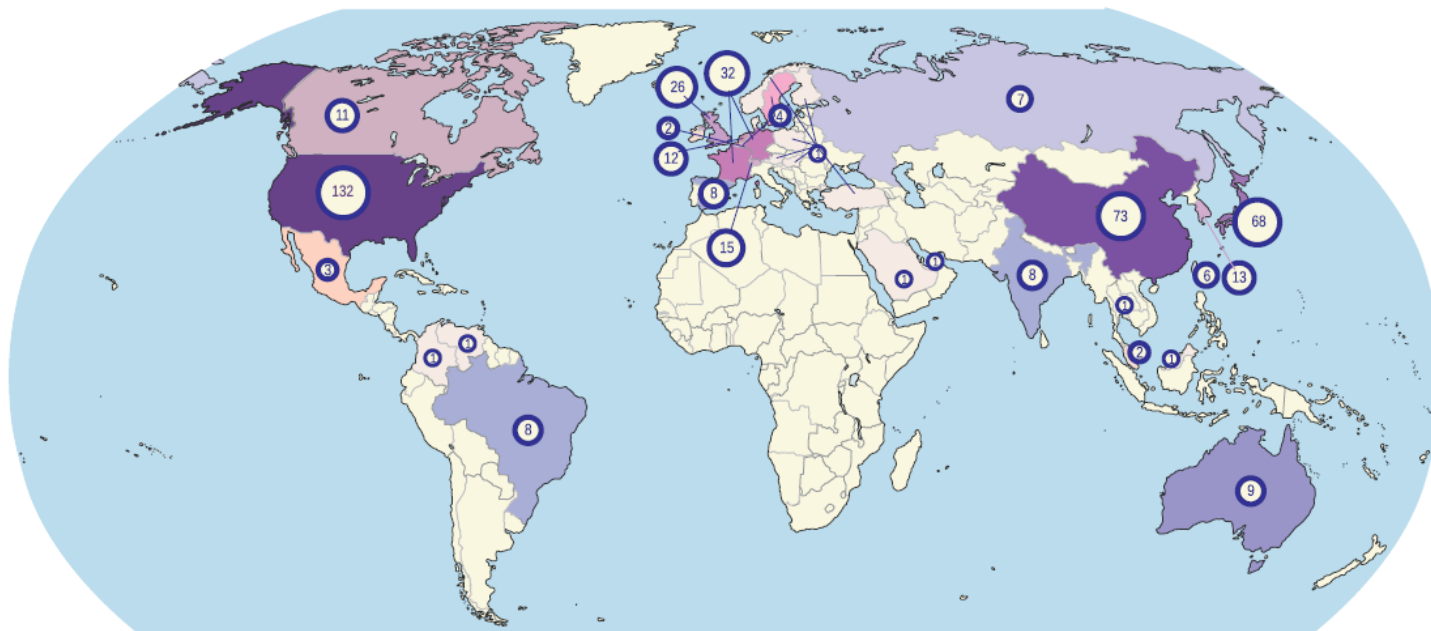
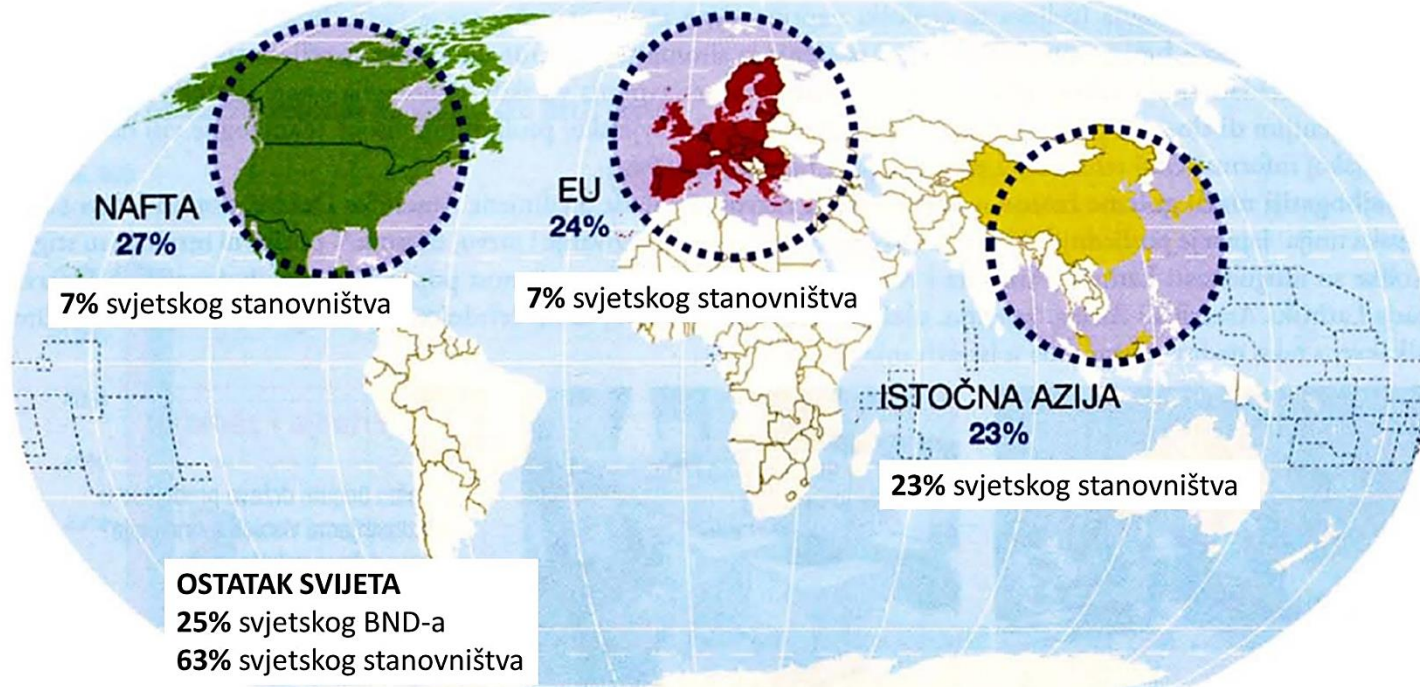
MULTINACIONALNE KOMPANIJE

DJELOVANJE MULTINACIONALNIH KOMPANIJA

- **MULTINACIONALNIM KOMPANIJAMA** smatramo one koje djeluju u najmanje dvije (po nekima šest) država, više od četvrtine prihoda ostvaruju u aktivnostima u izvanmatičnim državama i imaju multinacionalni menadžment
 - sjedište im je u najčešće u jednoj državi, a podružnice diljem svijeta (s različitim ulogama)
- **logika globalne ekonomije** je proizvoditi tamo gdje je najjeftinije, a prodavati tamo gdje je najpovoljnije
- **mozak proizvodnje** ostaje na starim lokacijama, a **proizvodnja** se seli na nove lokacije u slabije razvijene sredine
 - jedan dio proizvodnje seli se na nove lokacije u razvijene zemlje radi boljeg položaja na dotičnom tržištu (npr. automobilska industrija se seli u zapadnu Europu ili SAD)

SJEDIŠTA MULTINACIONALNIH KOMPANIJA

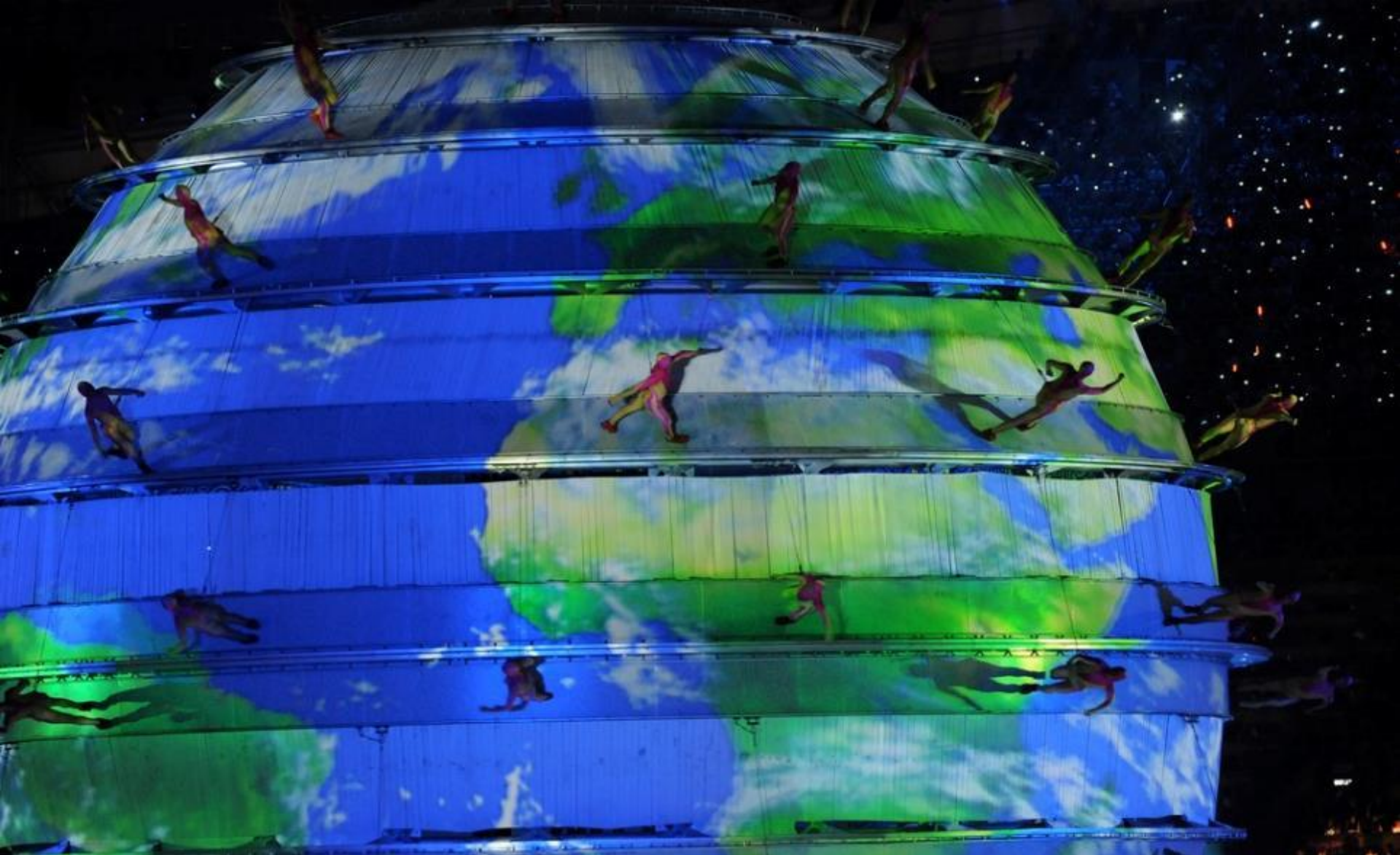
- većina multinacionalnih kompanija ima **sjedišta u industrijski razvijenijim dijelovima svijeta** (države OECD-a)
- od 100 najvećih, 85 ih ima sjedište u tzv. **Trijadi** (36 u državama NAFT-e, 31 u državama zajedničkog europskog tržišta i 18 u državama istočne Azije)
 - broj MNK iz SAD-a opada, iz Europe stagnira a iz Azije doživljava eksploziju
- **6 industrijskih grana prevladava u prvih 100 MNK:**
 1. automobilska
 2. naftna
 3. elektrotehnička i elektronska
 4. farmaceutska
 5. telekomunikacijska industrija
 6. proizvodnja električne energije, plina i vode
- MNK ostvaruju **više od polovice svjetske trgovine**

Države svijeta prema sjedištima vodećih multinacionalnih kompanija.

UTJECAJ MNK-a NA DRUŠTVENE PROMJENE

- **KEIRETSU SUSTAV** u Japanu – brojni mali ind. proizvođači se povezuju s jednom multinacionalnom kompanijom
- ponekad velike MNK surađuju međusobno
- MNK pri otvaranju novih pogona izravno pregovaraju s državama i na taj način **mogu utjecati na zakone države**
- negdje utječu i na **političke odluke i izbore u državama** (banana države)
- MNK lobiraju kod političara u svoju korist
- Siemens – poduzeće koje najviše izdvaja za podmićivanje (lobiranje)

REGIONALNE INTEGRACIJE

RAZINE EKONOMSKIH INTEGRACIJA

- **INTEGRACIJA** – proces ujedinjavanja ekonomskih, političkih ili socijalnih funkcija u jedinstveni sustav
 - udružuju se pojedini gospodarski subjekti, grane gospodarstva ili države
- **prema području djelovanja razlikujemo:**
 - političke integracije / organizacije
 - političko-ekonomske
 - vojno-političke
- **integracije** mogu biti regionalne ili kontinentalne, dok **organizacije** mogu biti regionalne ili svjetske

STUPNJEVI EKONOMSKOG INTEGRIRANJA

– 6 STUPNJEVA EKONOMSKOG INTEGRIRANJA

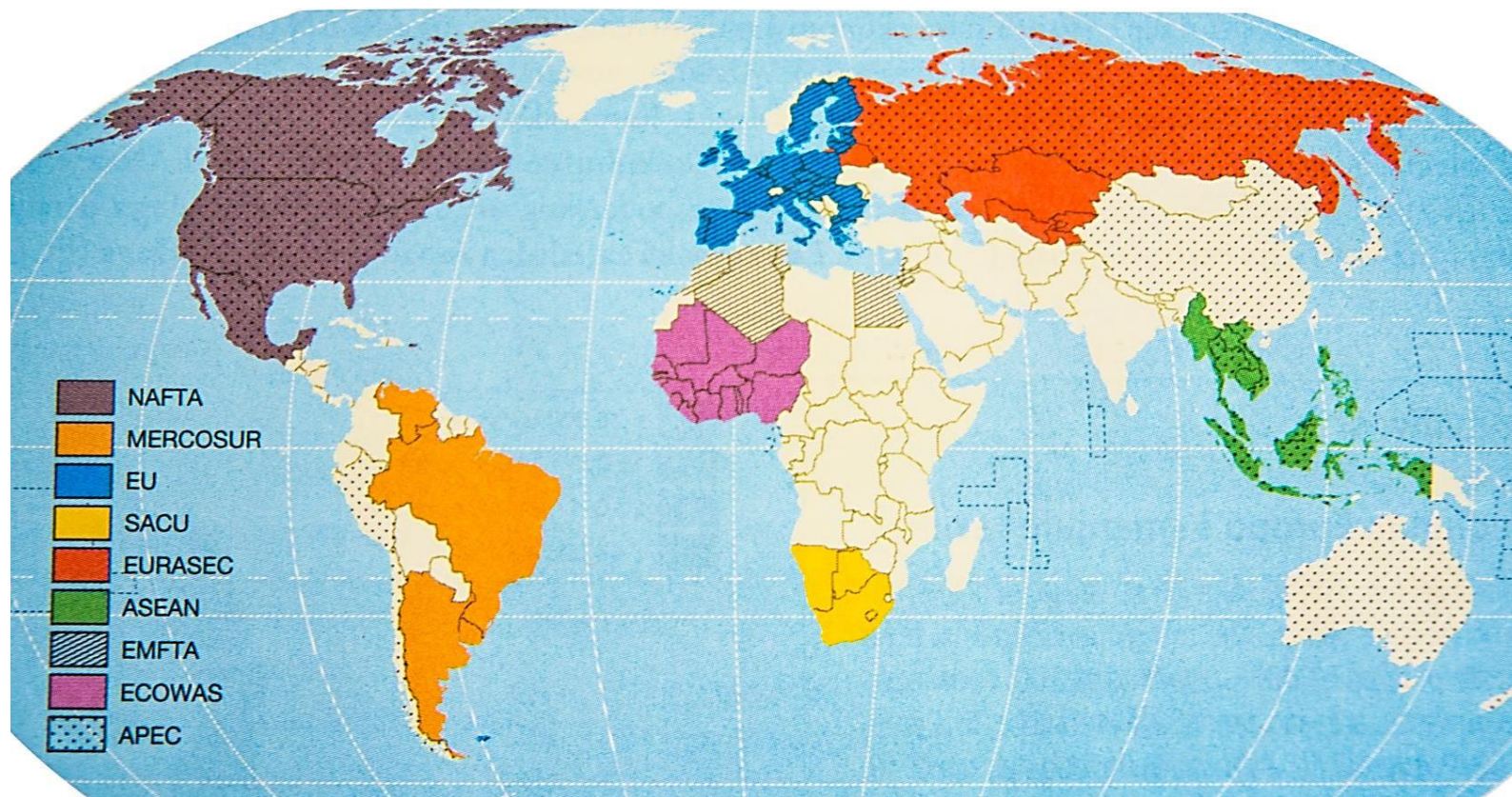
1. **okvirni sporazum** o trgovini i ulaganjima i bilateralni investicijski ugovori
2. ugovor o **slobodnoj trgovini**
 - CEFTA, NAFTA i MERCOSUR
3. **carinska unija**
 - Andska zajednica (CAN), Istočnoafrička zajednica (EAC) i Južnoafrička carinska unija (SACU)
4. **zajedničko tržište**
 - Europski gospodarski prostor (EEA), Europsko udruženje za slobodnu trgovinu (EFTA), ZND, Južnoazijska zona slobodne trgovine (SAFTA), ASEAN, EURASEC
5. **ekonomska unija**
 - članice Eurozone, Norveška, Island, Švicarska i Lihtenštajn
6. **politička unija**
 - Europska unija

EUROPSKE INTEGRACIJE

- **Europska unija** - najjača europska i svjetska regionalna integracija
- **EFTA** – Europsko udruženje slobodne trgovine
 - Lihtenštajn, Švicarska, Island i Norveška
- **CEFTA** – Srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini
 - Albanija, BiH, Crna Gora, Kosovo, Makedonija, Moldavija i Srbija
- **EMFTA** – Euromediteransko područje slobodne trgovine
 - članice EU i azijske i afričke mediteranske zemlje – Maroko, Alžir, Tunis, Egipat, Jordan, Libanon i Izrael
- **CIS** – Udruženje nezavisnih država (
 - Rusija, Bjelorusija, Kazahstan, Kirgistan, Tadžakistan i Uzbekistan

AMERIČKE INTEGRACIJE

- **NAFTA** – Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini
 - SAD, Kanada i Meksiko
- **MERCOSUR** – Zajedničko tržište juga
 - Argentina, Brazil, Urugvaj i Venezuela (Paragvaj suspendiran)
- **CARICOM** – Udruženje karipskih država

OSTALE REGIONALNE INTEGRACIJE

- **APEC** – Azijsko-pacifička gospodarska suradnja – okupio je 21 državu
 - prilično labav blok koji se nije još razvio
- **ASEAN** – Udruženje država jugoistočne Azije
 - Indonezija, Filipini, Brunej, Singapur, Vijetnam, Laos, Mijanmar, Malezija, Kambodža i Tajland
- **ECOWAS** – Ekonomska zajednica zapadnoafričkih država
- **SACU** – Južnoafrička carinska unija

